

Colloquium 1(61)/2026
ISSN 2081-3813, e-ISSN 2658-0365
CC BY-NC-ND.4.0
DOI: <http://doi.org/10.34813/01coll2026>

PRZECIWDZIAŁANIE POTENCJALNYM ROSYJSKIM OPERACJOM SPECJALNYM SKIEROWANYM PRZECIWKO MORSKIEJ INFRASTRUKTURZE KRYTYCZNEJ I ŻEGLUDZE W OPARCIU O ZAPISY PRAWA MORZA

**Counteracting potential Russian special operations
directed against maritime critical infrastructure and shipping
based on the provisions of the law of the sea**

Piotr Mickiewicz
Uniwersytet Gdański
e-mail: piotr.mickiewicz@ug.edu.pl
ORCID 0000-0002-3533-337X

Streszczenie

Celem opracowania jest ocena możliwości zapobiegania hybrydowym incydentom morskim, które stają się instrumentem rosyjskiego oddziaływania militarnego. Dla ich pełnej prezentacji dokonano analizy współczesnych koncepcji prowadzenia rosyjskich operacji specjalnych oraz wybranych ich form, zwłaszcza tych zastosowanych wobec Ukrainy. Na tej podstawie wyselekcjonowano prawdopodobne obiekty rosyjskiego oddziaływania w ramach morskich operacji specjalnych na Morzu Bałtyckim oraz zaproponowano konkretne rozwiązania ochronne. Obejmują one zarówno sferę bezpieczeństwa morskiego i ochrony instalacji morskich, jak i zadania, jakie należy nałożyć na operatorów tych instalacji morskich oraz siły morskie państw bałtyckich. Wskazano także na potrzebę modyfikacji systemu szkolenia bojowego sił morskich państw NATO. Powinno ono uwzględniać kwestię praktycznego stosowania Rules of Engagement (ROE) oraz zasad użycia siły w przypadku niestandardowych, ale agresywnych w formie działań przeciwnika.

Słowa kluczowe: Rosja, kraje bałtyckie, operacje specjalne, operacje morskie sił specjalnych, morski system szkolenia bojowego.

Abstract

The aim of the study is to assess the possibilities of preventing hybrid maritime incidents, which are becoming an instrument of Russian military influence. For their full presentation, an analysis of contemporary concepts of conducting Russian special operations and their selected forms, especially those used during the "special operation" against Ukraine, was made. On this basis, the main objects of Russian influence as part of maritime special operations in the Baltic Sea were selected, and specific protection solutions were proposed. They will cover both the sphere of maritime safety and the protection of offshore installations, as well as the tasks to be imposed on the operators of these offshore installations and the naval forces of the Baltic States. The need to modify the system of combat training of NATO naval forces was also indicated.

It should take into account the issue of the practical application of the Rules of Engagement (ROE) and the principles of the use of force in the event of non-standard but aggressive actions by the opponent.

Keywords: Russia, Baltic, special operations, naval special forces naval operation, naval system of combat training.

Wprowadzenie

Zmiana sytuacji strategicznej na wschodniej flance NATO jaka jest konsekwencją rosyjskiej „operacji specjalnej” wobec Ukrainy zasadniczo wpłynęła na sposób postrzegania zagrożeń bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego. Akwen ten przestaje być miejscem prowadzenia przez Rosję strategicznej wymiany towarowej, natomiast dla państw regionu staje się trasą alternatywnych dostaw nośników energii. Zapowiedziane w Doktrynie morskiej Federacji Rosyjskiej z 31.07.2022 r. priorytety rosyjskiej polityki morskiej na akwenie Morza Bałtyckiego to przede wszystkim ograniczenie jego strategicznej roli (status akwenu „ważnego”, a nie „kluczowego”) oraz zmiana formuły wykorzystania żeglugowego. Docelowo ma być on miejscem transportu ładunków kontenerowych w zamian (nie: zamiast) nośników energii (Dekret Prezidenta Rosyjskiej Federacji..., s. 50–63). Natomiast zmiana sytuacji politycznej w regionie, w opinii rosyjskich polityków, wymusza konieczność rozbudowy potencjału militarnego przeznaczonego do zapewnienia bezpieczeństwa żeglugi oraz odstraszenia potencjalnego agresora. Ze względu na polityczne konsekwencje podjęcia przez Rosję działań o charakterze stricte militarnym przyjąć należy, iż cele te będą osiągnane poprzez wykorzystanie środków oddziaływania pośredniego, zwłaszcza w postaci incydentów morskich oraz działań o charakterze sabotażowo-dywersyjnym. Teza ta powoduje, że zasadnym jest ocena możliwości oddziaływania sił specjalnych Floty Bałtyckiej (FB) na infrastrukturę morską państw regionu przy uwzględnieniu założeń zmodyfikowanej po roku 2016 koncepcji „wojny nowej generacji” (Por. Gierasimow, 2019; Mickiewicz i Kasprzycki 2021a, s. 55–79; Mickiewicz, 2022b, s. 12–28; Massicot, 2019) oraz formuły epizodów morskich „operacji specjalnej”.

W toku analiz autor skupił się na dwóch zagadnieniach, tj. ocenie potencjału sił specjalnych FB i możliwych środkach oddziaływania na akwenie bałtyckim w oparciu o koncepcję prowadzenia operacji specjalnych oraz na wskazaniu potencjalnych celów oddziaływania oraz ocenie ich odporności na prawdopodobne formy kreowania zagrożeń. Pozwoliło to na przedstawienie formuły działań ochronnych NATO oraz zakresu niezbędnej modernizacji systemu szkolenia bojowego sił morskich państw członkowskich w trzech obszarach, tj. w zakresie działań wojennych (w ramach klasycznie rozumianej funkcji wojskowej), w ramach funkcji policyjnej (ochrony żeglugi) oraz formuły prowadzenia czynności kontrolno-inspekcyjnych i działań zmierzających do odzyskiwania nielegalnie zajętych jednostek i instalacji morskich w oparciu o regulacje międzynarodowego prawa morza. Szczególną uwagę zwrócono na przygotowanie załóg sił okrętowych do użycia siły w sytuacjach, gdy przeciwnik stosuje niestandardowe

działania. Istotne było także zapewnienie możliwości prowadzenia konwencjonalnych działań odstraszających lub projekcji siły w sposób, który nie eskaluje zdarzeń i przede wszystkim uniemożliwia przeciwnikowi wykorzystywanie tych działań jako podstawy do oskarżeń o agresję.

Podstawą teoretyczną dla prowadzonych rozważań jest teoria sojuszy, głównie tezy Juliana R. Friedmana, Christophera oraz Stevena Bladena, Stehpena N. Walta i Kennetha N. Waltza. Zwłaszcza założeń, iż sojusz to – posiadający określone cechy – związek państw zawarty w celu zwiększenia ich wspólnej siły (Friedman i in., 1970, s. 4–5, 121). Jest tworzony po to, by równoważyć zagrożenia (Walt, 1994, s. 12–13) oraz odstraszac „silniejszego” (Waltz, 1979, s. 126–127). W toku badań wykorzystano także tezy, iż jedną z trzech zasadniczych cech sojuszu jest perspektywa działania rozumiana jako dostosowywanie się do prawdopodobnych zagrożeń (Friedman i in., 1970, s. 4–5). Przyjęto także, że proces ten sprowadza się do tworzenia rozwiązań mających odstrzążyć (zniechęcić) do ataku gracza nie tyle „silniejszego” w rozumieniu Waltza, co stosującego niekonwencjonalne środki oddziaływania. Z tego względu uwzględniono i zaprezentowano także zasadnicze rosyjskie teorie dotyczące tzw. „wojny nowej generacji”.

Rosyjska koncepcja działań specjalnych i potencjał bojowy na Morzu Bałtyckim

Zaprezentowana w roku 2013 wizja tzw. „wojny nowego typu” nie stanowi jednolitej doktryny wojennej. Zasadnym jest uznanie, iż pełniejszą jej definicją jest określenie „działania zintegrowane”¹. Doświadczenia z lat 2013–2022 pozwalają na postawienie tezy, iż całokształt tych „działań” sprowadza się do stworzenia szerokiego i swoistego „zbioru instrumentów” i wykorzystywania dobrze dobranych jego elementów do osiągnięcia zamierzonych celów politycznych. W tym „zbiorze” istotną rolę odgrywają siły specjalne, a koncepcje ich wykorzystania oparto na założeniu Władimira Kwaczkowa. Uznał on, iż operacje specjalne powinny mieć zarówno wymiar militarny, jak i polityczny, a ich efektem powinno być osiągnięcie celów strategicznych lub operacyjnych czy taktycznych (Kwaczkow, 2007, s. 112–120). Przyjęte cele są natomiast osiąmane poprzez przeprowadzenie wybranej z zestawu dziewięciu rodzajów operacji zaproponowanych przez płk. Kwaczkowa (2007, s. 112–120) Natomiast doświadczenia z działań militarnych prowadzonych na terytorium Syrii i Ukrainy pozwala na konkluzję, że

---

¹ Formalnie to skoordynowane wzajemnie działania rodzajów sił zbrojnych i ew. elementów pozamilitarnych, ale w rosyjskiej koncepcji to są zarówno działania z użyciem komponentu wojskowego i pozamilitarnego oraz wieloaspektowego (nie tylko stricte militarnego) zakresu prowadzonych działań. Cechą wspólną z klasyczną definicją cel w postaci osiągnięcia przyjętego założenia operacyjnego lub strategicznego. W rozumieniu operacji hybrydowych cel częściej ma wymiar strategiczny.

zadaniem sił specjalnych jest zapewnienie możliwości precyzyjnego rażenia elementów infrastruktury krytycznej i socjalnej zaatakowanego państwa ulokowanych w wybranej części jego terytorium w trybie *stand-off* (Bredesen i Friss, 2020; Clark, 2021; Gierasimow, 2019; Massicot, 2019). Mogą one przyjąć formułę:

- wspierającej działania polityczne samodzielnej operacji sił specjalnych na wybranym teatrze działań wojennych (osiągnięcie celu strategicznego);
- działań mających na celu zmianę sytuacji lub układu sił w wybranym regionie na korzyść Federacji Rosyjskiej (cel operacyjny);
- traktowanych jako cel taktyczny aktów dywersji lub sabotażu pozwalających na osiągnięcie celu doraźnego lub średniookresowego w wymiarze politycznym lub uzyskania przewagi taktycznej w trakcie prowadzenia działań militarnych (Kwaczkow, 2007).

Celem takich operacji jest nie tylko skuteczne zniszczenie infrastruktury czy systemów transportowych lub przesyłowych, ale także wytworzenie poczucia zagrożenia dla ludności cywilnej, uzyskanie ewentualnej przewagi operacyjnej w trakcie działań militarnych oraz osłabienie potencjału ekonomicznego państwa poddanego takowemu oddziaływaniu. Przyjęto także, że cel ekonomiczny może być osiągnięty natychmiast po ataku, jak i być odłożony w czasie (upadek danego sektora przemysłu w sytuacji braku zdolności produkcyjnych), albo zostać osiągnięty pośrednio (np. w postaci katastrofy ekologicznej niwelującej możliwość eksploatacji zasobów w danym regionie)². Analizując rosyjskie opracowania teoretyczne, należy stwierdzić, że proces przekształceń organizacyjnych, jakim podlegały wojska specjalne w latach 2013–2022, a także praktyka ich działań na terytorium Ukrainy i Syrii, wskazują, że:

1. koncepcja prowadzenia operacji specjalnych na wschodniej flance Sojuszu przyjmie formułę działań pośrednich i niekonwencjonalnych uzupełnianych przedsięwzięciami stricte militarnymi;
2. będą one zróżnicowane i uzależnione od sytuacji strategicznej w regionie oraz oceny poziomu zagrożenia dla procesu osiągania interesów Federacji Rosyjskiej oraz skali możliwości osiągania tych interesów w regionie przez Stany Zjednoczone;

---

² Przyjąć natomiast należy, że z gamy przewidywanych działań w regionie bałtyckim obowiązek prowadzenia operacji o charakterze propagandowo-informacyjnym (dezinformacja skoncentrowana na ludności cywilnej) zostanie przekazany niemilitarnym realizatorom operacji specjalnych. Natomiast tzw. operacje prewencyjne skierowane przeciwko formacjom nieregularnym zaatakowanego państwa będą prowadzone w trakcie realnego konfliktu zbrojnego i przy wykorzystaniu danych wywiadowczych.

3. działania prowadzone w okresie stabilizacji politycznej zostaną skoncentrowane na uzyskaniu możliwości wywołania sytuacji kryzysowej, której wystąpienie nie powinno być wiązane z działaniami agresora³;
4. tworzenie grup nacisku oraz dywersyjno-sabotażowych, które wypełniają rolę swoistego „odvodu strategicznego” przygotowanego do działania w określonej sytuacji⁴;
5. za realizację operacji bieżących, wynikających z aktualnego stanu sytuacji międzynarodowej, odpowiadać będą funkcjonariusze rosyjskich służb specjalnych. Celem ich oddziaływania będą głównie „miękkie” obiekty i systemy infrastruktury krytycznej, ale w sytuacji wzrostu napięcia politycznego lub ograniczenia możliwości osiągnięcia przez Rosję jej interesów możliwym jest przeprowadzenie operacji sabotażowej w obiektach infrastruktury twardej (Mickiewicz, 2023, s. 21–24).

Potencjalne formy działania rosyjskich morskich sił specjalnych Floty Bałtyckiej w świetle wizji wojny nowego typu oraz doświadczeń z operacji specjalnej

Formuła osiągania ukazanych celów działań sił specjalnych w regionie Bałtyckim uwzględniać musi także założenia polityki morskiej Federacji oraz cele strategiczne na tzw. Atlantyckim Kierunku Narodowej Polityki Morskiej⁵. Wynikająca z procesu włączania do struktur NATO Szwecji i Finlandii oraz prowadzona przez UE polityka ograniczania dostaw rosyjskich surowców energetycznych zmienia strategiczną rolę Morza Bałtyckiego w rosyjskiej polityce energetycznej i transportowej. Przed wszystkim zminimalizowana została rola „autostrad morskich” łączących rosyjskie porty Zatoki Fińskiej z portami i centrami logistycznymi północno-wschodnich landów Republiki Federalnej Niemiec. Za kolejną konsekwencję o charakterze gospodarczo-politycznym uznać należy szybką rozbudowę zdolności do importu i regazyfikacji gazu LNG w portach bałtyckich, poszerzenie kooperacji w zakresie przesyłu tego surowca oraz

---

³ Działania te są prowadzone w oparciu o zmodyfikowaną koncepcję dywersji ideologicznej, w ramach której prowadzone są akcje stricte propagandowe oraz mające na celu organizację agentury wpływu oraz wyodrębnienia grup oddziaływania pozwalających na potencjalną destabilizację porządku politycznego i społecznego w państwie. Potencjalne grupy oddziaływania pośredniego to niszowe i posiadające skrajne programy partie polityczne, tzw. ruchy antyestablishmentowe i znajdujące się w kryzysie ekonomicznym środowiska branżowe. Celem oddziaływania pośredniego jest dążenie do osłabiania autorytetu władzy w części opinii społecznej, wzmocnienia środowisk negujących zasady prowadzonej polityki, dyskredytowanie establishmentu politycznego państw regionu, zwłaszcza poszerzenie skali podziałów politycznych, i eliminacja z życia politycznego wybranych polityków.

⁴ Będą wykorzystane dopiero w sytuacji zaistnienia kryzysu politycznego lub gdy ich wykorzystanie uzasadniać będzie sytuacja strategiczna.

⁵ Obszarowo kierunek ten obejmuje klasyczną geograficzną definicję Atlantyku, czyli Atlantyk właściwy oraz morza otaczające Europę (wraz z Morzem Czarnym).

rozbudowę morskich farm wiatrowych. Skala przeobrażeń w regionalnym układzie sił zmusza Rosję nie tylko do modyfikacji planów budowy strefy antydostępowej w oparciu o koncepcję A2/AD (*Anti-Access/Area Denial capabilities*) oraz „ofensywnej obrony”. Za najbardziej prawdopodobną formę aktywności, co znalazło odzwierciedlenie w doktrynie morskiej z 2022 roku, należy uznać wykorzystywanie instrumentarium militarnego w postaci tzw. pokojowego wykorzystania morza do kreowania określonych form zagrożenia na akwenie Morza Bałtyckiego, zwłaszcza poprzez działania nienoszące znamion agresji, wynikające ze standardowej eksploatacji i funkcjonowania sił zbrojnych. Przyjąć także należy, że w przeciwieństwie do incydentów z lat 2014–2015 ich celem nie będzie kreowanie napięcia polityczno-militarnego, ale prowadzenie działań o charakterze sabotażowo-dywersyjnym skierowanym przeciwko instalacjom morskim i systemowi żegludowemu⁶. Natomiast z zestawu bałtyckich instalacji morskich za szczególnie podatne na działania dywersyjno-sabotażowe uznać należy morskie farmy wiatrowe (MFW). System ich ochrony jest bowiem skoncentrowany na likwidacji zagrożeń wynikających z ich eksploatacji, a nie ochrony przed działaniami zewnętrznymi. Istniejące oraz wymagane przez krajowe instytucje nadzorujące ich funkcjonowanie procedury odnoszą się do zagrożeń takich jak pożar, uszkodzenie konstrukcji czy wybuch wynikający z niewłaściwej eksploatacji urządzeń i sprzętu, a w praktyce koncentrują się na ochronie załogi oraz przeprowadzeniu ewentualnej ewakuacji. Jedynymi procedurami odnoszącymi się w ograniczonym stopniu do ochrony antydywersyjnej są rozwiązania określające sposób postępowania **w sytuacji tzw. nieuprawnionego wejścia⁷ na konkretny element** instalację morskiej oraz ataku cybernetycznego. W dodatku zarówno farmom wiatrowym, jak i platformom wydobywczym, zgodnie z zapisami prawa morza **nie można nadać statusu sztucznej wyspy⁸, co uniemożliwia wytyczenie wokół nich strefy antydostępowej w oparciu**

---

⁶ Wskazać tu należy zwłaszcza podmorskie systemy przesyłowe, gdyż swoista „atrakcyjność” kabli podmorskich jako celu aktu sabotażu wynika zarówno z regionu ich ułożenia, samej długości oraz gospodarczo-społecznych konsekwencji ich uszkodzenia. Sumaryczna długość bałtyckich podwodnych kabli energetycznych wynosi 2786 km. W tzw. Bałtyckim Pierścieniu Energetycznym szczególną rolę odgrywają połączenia z Półwyspu Skandynawskiego na kontynent (EstLink 1, EstLink 2, SwePol, Baltic Link oraz NordBalt HVDC). Natomiast długość zlokalizowanych w północnej i środkowej części Bałtyku podwodnych kabli światłowodowych to prawie 9000 km. W obydwu przypadkach znaczna ich część przebiega przez akweny morza otwartego, co sprawia, że w praktyce nie ma możliwości ich monitorowania w sposób ciągły. Zob. Załącznik 1 i 2.

⁷ Według procedury PN-EN-60839-11 Część 11-1 pojęciem tym określa się uniemożliwienie osobom nieupoważnionym wejścia na obszar chronionego obiektu lub przejścia kontroli nad jego systemami teleinformatycznymi.

⁸ Sztuczna wyspa to konstrukcja stworzona w celu jej wykorzystania jako stały ląd. Powszechnie przyjmuje się za jej definicję stwierdzenie, że jest to „[...] konstrukcja zbudowana lub obszar lądu uformowany w wyniku działalności człowieka, położone na morzu i otoczone wodą, stale znajdujące się powyżej poziomu wody w czasie przyływu (definicja wg

o definicję morza terytorialnego. Oparta na rygorystycznym przestrzeganiu zasady wolności żeglugi praktyka morska zakłada konieczność tworzenia systemów ochronnych instalacji morskich o charakterze reaktywnym. W praktyce procedury te przewidują podjęcie działań ochronnych instalacji po zaistnieniu konsekwencji działań strony agresywnej. Z tego względu są też skoncentrowane na ochronie załogi (ewakuacja) oraz ograniczaniu konsekwencji i skali wypadku⁹. W dodatku polskie prawodawstwo nakłada obowiązek ich ochrony na operatorów (Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, 2023, punkty 4.2. 4.4; Rozporządzenie Rady Ministrów..., 2010, § 2–4) jedynie przy wsparciu sił państwowych. Niestety, rozwiązanie to w odniesieniu do działań sabotażowo-dywersyjnych jawi się jako niefaktywne, wręcz zachęcające do podejmowania tego rodzaju aktów. Wskazując na ograniczone możliwości ochrony antydywersyjnej instalacji morskich w ramach rozwiązań pozostających w gestii ich operatorów, należy podkreślić, że w realiach bałtyckich atak na morskie instalacje wydobywcze należy uznać za najmniej prawdopodobny. Czynnikiem ograniczającym zasadność podjęcia takich działań jest również wskazany powyżej układ kierunków wiatru i falowania. Potencjalne skażenie z polskich instalacji wydobywczych mogłoby dotrzeć do wybrzeża obwodu królewieckiego (Mickiewicz, 2022a). Za trudny do przeprowadzenia uznać należy również atak na infrastrukturę przeładunkową i przesyłową, głównie ze względu na istniejące systemy ochrony antyterrorystycznej.

---

konwencji UNCLOS – PM), zarówno przytwierdzone i zbudowane na dnie, jak i unoszące się na powierzchni”. Zob. Symonides, 1984, s. 98.

⁹ Szczegółowo kwestie te regulują procedury bezpieczeństwa opracowywane przez towarzystwa klasyfikacyjne. W przypadku polskich instalacji morskich są to procedury opracowane przez PRS.

Tabela 1*Potencjalne rodzaje i środki ataku na instalacje morskie*

Środowisko	Instrument	Dostępność	Skala zniszczeń
Terminal gazowy			
Atak z morza	Sterowane pojazdy ROV/AUV	wysoka	znaczna
	Szybka jednostka z ładunkiem wybuchowym	wysoka	znaczna
Atak z powietrza	Ostrzał z jednostki nawodnej	niska	średnia
	Zespół nurków-minerów	wysoka	niska
	powietrzne systemy i jednostki bezpilotowe	średnia	znaczna
	samolot sportowy	niska	znaczna
	motolotnia	średnia	niska/średnia
Gazowiec/zbiornikowiec			
Atak z morza	Mina morska/WBIED	wysoka	znaczna
	Szybka jednostka z ładunkiem wybuchowym	wysoka	znaczna
	Nawodna jednostka upozorowana	wysoki	wysoka
	Zespół nurków	wysoka	niska
	Miniaturowe okręty podwodne	średnia	znaczna
Atak z powietrza	Sterowane pojazdy ROV/AUV	wysoka	znaczna
	powietrzne systemy i jednostki bezpilotowe	średnia	średnia
Kable podmorskie			
Atak z morza	Sterowane pojazdy ROV/AUV	wysoka	znaczna
	Zespół nurków-minerów	wysoka	niska
Gazowe systemy przesyłowe			
Atak z morza	Sterowane pojazdy ROV/AUV	wysoka	znaczna
	Zespół nurków-minerów	wysoka	znaczna
	Miniaturowe okręty podwodne	średnia	znaczna
Morskie farmy wiatrowe i platformy wydobywcze			
Atak z morza	jednostka nawodna prowadząca żeglugę (uszkodzenie konstrukcji)	wysoka	znaczna
	Zespół nurków-minerów	wysoka	niska
	Atak cybernetyczny	wysoka	znaczna
	Desant (opанowanie obiektu)	wysoka	znaczna
	Zespół nurków-minerów (uszkodzenie systemów przesyłowych na brzeg lub przejęcie kontroli nad sieciami światłowodowymi)	wysoka	średnia
	WBIED rozmieszczone przy wykorzystaniu statków badawczych	wysoka	wysoki
Atak z powietrza	powietrzne systemy i jednostki bezpilotowe	średnia	średni

Źródło: Opracowanie własne.

Za novum rosyjskich operacji specjalnych uznać natomiast należy możliwość podjęcia szerokich działań rozpoznawczych w celu oceny możliwości zakłócenia bałtyckiego systemu żeglugowego i systemów nawigacyjnych. Mogą być one prowadzone w ramach zapowiadanych w doktrynie morskiej przedsięwzięć, mających na celu poszukiwanie miejsc zatopienia amunicji i bojowych środków trujących oraz prowadzenie innych prac hydrograficznych przy wykorzystaniu jednostek handlowych dryfujących lub zakotwiczonych na wybranym akwenie, a także specjalistycznych urządzeń zakłócających systemy nawigacyjne. Zaangażowanie to pozwala na obecność jednostek wyposażonych w specjalistyczny sprzęt penetrujący przestrzeń podwodną i dno morskie w dowolnym obszarze Bałtyku. Natomiast jednostki handlowe mogą być wykorzystane do prowadzenia działań wywiadowczo-szpiegowskich lub stanowić swoiste jednostki dozoru¹⁰. Pozostałe z wskazanych form aktywności rosyjskich sił morskich, zwłaszcza kierowane do jednostek prowadzących żeglugę, przyjmują formułę klasycznych incydentów w postaci niebezpiecznego manewrowania, nękania oraz działań inspekcyjno-kontrolnych określonych w stosownych porozumieniach INCEA¹¹. Użycie uzbrojenia minowego w celu zakłócenia systemu żeglugowego uznać należy za możliwe, ale w sytuacji wystąpienia poważnego napięcia politycznego z użyciem potencjału militarnego. Przyjmie ono formułę zastosowaną na Morzu Czarnym, polegającą na swobodnym dryfie skrycie postawionych min morskich na akwenach koncentracji żeglugi, przyległych do mórz terytorialnych poszczególnych państw bałtyckich. Podkreślić jednak należy ograniczony efekt tej formy działań ze względu na specyfikę układu wietrznego. Na Bałtyku dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie, co sprawia, że swobodny dryf min morskich kierowałby je w kierunku wybrzeży obwodu królewieckiego i ewentualnie Estonii. Możliwym jest postawienie stałych łach lub zagród minowych o charakterze ofensywnym lub wykorzystanie minotorped na głównych trasach żeglugowych i podejściach do portu (szerzej: Kubiak i in., 2005, s. 90–109), jednakże musiałyby tego dokonać jednostki cywilne przy wyłączonym systemie AIS¹². Wydaje się, że doświadczenia z funkcjonowaniem „floty cieni” ograniczają tę formę działań sabotażowych, ale jej nie wykluczają.

---

¹⁰ Przykładem takowego działania na przestrzeni 2022 i 2023 roku była działalność dwóch statków handlowych zakotwiczonych w polskiej EEZ. Formalnie należące do cypryjskiego armatora były zaopatrywane w porcie Bałtyjsk. Zakotwiczone 14 Mm od polskiego wybrzeża na trasie żeglugowej łączącej porty Gdańsk i Gdynia z szwedzką Karlskroną i w pobliżu planowanej budowy morskiej farmy wiatrowej oraz trasy ułożenia podmorskiego kabla energetycznego Harmony Link mogły prowadzić zarówno działania monitorujące, jak i przechwytyjące sygnały radiowe.

¹¹ Porozumienie formalnie zawarte przez Stany Zjednoczone i ówczesny Związek Sowiecki określiło zalecane formy działań sił morskich w celu nieescalowania sytuacji kryzysowych. Jest powszechnie stosowane przez pozostałych graczy morskich (Zob. Agreement Between the Government..., 1972).

¹² Automatic Identification System – Morski System Automatycznej Identyfikacji i Śledzenia Statków.

Prawdopodobieństwo przeprowadzenia na akwenie Morza Bałtyckiego wskazanych aktów o charakterze dywersyjno-sabotażowym uzasadnia także struktura sił specjalnych Floty Bałtyckiej. W kontekście potencjalnych działań sabotażowo-dywersyjnych mniej istotnym jest ich podporządkowanie operacyjne. Są to oddziały podporządkowane bezpośrednio Sztabowi Generalnemu, będące w zasadzie elementem oddziaływania o charakterze strategicznym, oraz siły podległe Departamentowi Operacji Specjalnych Marynarki Wojennej, szkolone do prowadzenia różnorodnych misji bojowych na akwenach morza otwartego, wodach przybrzeżnych oraz wodach śródlądowych (głównie rzekach). Ich trzon stanowią samodzielne oddziały rozpoznania morskiego (nurków bojowych) GRU, tzw. OMRP (Otdielnyj Morskoj Razwiedyatielnyj Punkt), we Flocie Bałtyckiej określane mianem Parusników¹³ oraz pododdziały morskich wojsk specjalnych. Na Bałtyku operują głównie tzw. Podwodnyje Raznopłanowyje Siły i Sriedstwa (PDSS). Formalnie ich zadaniem jest obrona przeciwdywersyjna własnych baz, ale mogą z pozwoleniem prowadzić operacje ofensywne. Poza uzbrojeniem indywidualnym, pozwalającym na ostrzał w zależności od głębokości zanurzenia nurka na odległość od 40 do 10 metrów, na ich wyposażeniu znajdują się pojazdy i skutery podwodne różnych typów oraz jednostki desantowe (po trzy kutry desantowe proj. 21820, 11770 i 1176 oraz dwa poduszkowce desantowe proj. 12322). Do prowadzenia działań dywersyjno-sabotażowych mogą być także wykorzystane okręty 64. Brygady Okrętów Ochrony Rejonu Wodnego, zwłaszcza cztery małe okręty zwalczania okrętów podwodnych oraz po trzy trałowce bazowe projektu 1265 oraz redowe projektu 10750.

Wskazując na zdolności bojowe wybranych oddziałów wchodzących w skład Floty Bałtyckiej, uznać można, iż pozwala on właśnie na skryte i szybkie przeprowadzenie operacji opanowania instalacji morskiej lub jej uszkodzenie, uszkodzenie podmorskich kabli energetycznych oraz przeprowadzenie operacji sabotażowo-dywersyjnej na brzegowe instalacje morskie lub statki handlowe na redach portów państw członkowskich NATO. Mogą także prowadzić skuteczne działania zakłócające ciągłość żeglugi, w tym inspekcje morskie na pokładach statków transportujących towary do bałtyckich portów. Nie posiadają natomiast zdolności do przetransportowania min morskich lub dużych ładunków wybuchowych, więc przyjąć należy, że nawet incydenty z ich użyciem muszą być poprzedzone przez ich transport przy pomocy jednostek niewojskowych. Takie możliwości posiadają stacjonujące w rosyjskich portach jednostki badawcze i ratownicze.

---

¹³ Oddziały te są wykorzystywane głównie do realizacji zadań o charakterze wywiadowczym, rozpoznawczym i sabotażowym w rejonach przybrzeżnych. Pod względem organizacyjnym OMRP podlegają lokalnym komórkom rozpoznawczym przy dowództwach poszczególnych flot, natomiast w trakcie realizowania zadań operacyjnych podlegają wyłącznie kierownictwu GRU.

Formuła reakcji sił morskich NATO i modyfikacja systemu szkolenia bojowego

Szczegółowa analiza kreowanych przez rosyjskie siły morskie incydentów pozwala na wskazanie kilku wniosków utylitarnych, których prawdziwość potwierdzają także zapisy obowiązującej doktryny morskiej. Nie może być ona przygotowywana wyłącznie na akwen Morza Bałtyckiego, które w znacznej mierze jest objęte strefami EEZ państw regionu, ale w układzie działań prowadzonych w strefach EEZ państw członkowskich i na akwencie „morza otwartego”. Przyjąć należy, że podstawą prawną tych działań będą zapisy art. 58 (strefa EEZ) oraz art. 86, 87 i 88 (morze pełne) konwencji UNCLOS. Ich powszechna interpretacja dopuszcza przebywanie i swobodne przemieszczanie się na tych akwenach oraz w przestrzeni powietrznej jednostek handlowych i jednostek pozostających w służbie państwowej, a także prowadzenie ćwiczeń wojskowych w ramach tzw. zasady pokojowego wykorzystania morza. Umiejętne wykorzystanie tych zapisów przez państwo dążące do destabilizacji sytuacji politycznej sprawia, że formuła reagowania na tego rodzaju incydenty powinna być ściśle oparta na przepisach prawa morza, określonych zwłaszcza w konwencjach UNCLOS, SUA (Konwencji Rzymskiej) oraz SOLAS. Wymaga to ujednoczenia regulacji prawnych dotyczących zwalczania zagrożeń, a także modyfikacji procedur taktycznych i systemu szkolenia bojowego w siłach morskich NATO. Punktem wyjścia do rozważań dotyczących możliwości podjęcia działań ograniczających przeprowadzenie aktu dywersji lub sabotażu wobec instalacji morskich są:

- brak w konwencji UNCLOS (część V – Strefa EEZ) regulacji umożliwiających podjęcie działań prewencyjnych we własnej strefie EEZ;
- brak potencjalnej możliwości interpretacji zapisów art. 215 (działania zapobiegające) i 301 konwencji UNCLOS¹⁴ oraz art. 2 p. 4 Karty Narodów Zjednoczonych (reakcja na niestosowanie się do kreowania gróźb)¹⁵ pozwalających na podjęcie działań w sytuacji „stanu wyższej konieczności”.

Ograniczenia zakresu możliwej reakcji, jakie zawierają art. 73 i 216 konwencji UNCLOS, powodują jednak, że należy je opierać na konwencjach odnoszących się do samego bezpieczeństwa żeglugi i ochrony środowiska morskiego.

---

¹⁴ Art. 215 umożliwia prowadzenie działań mających na celu „zapewnienie wykonania międzynarodowych przepisów prawnych dotyczących zanieczyszczenia powstającego w następstwie działalności prowadzonej w Obszarze”. Natomiast w art. 301, korzystając ze swoich praw i wypełniając swoje zobowiązania na podstawie niniejszej konwencji, Państwa-Strony powstrzymują się od groźby użycia siły lub użycia siły przeciwko integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej innego państwa, lub w jakikolwiek inny sposób niezgodny z zasadami prawa międzynarodowego zawartymi w Karcie Narodów Zjednoczonych.

¹⁵ „Wszyscy członkowie powinni w swych stosunkach międzynarodowych powstrzymać się od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko nieetykalności terytorium albo niepodległości politycznej któregośkolwiek państwa, lub wszelkiego innego sposobu, niezgodnego z zasadami Narodów Zjednoczonych”.

A/ Zakres modyfikacji regulacji prawnych państw członkowskich NATO

Procedury reagowania na incydenty morskie muszą być oparte na zapisach konwencji morskich i przy zapewnieniu ich jednolitej interpretacji przez państwa regionu organizacji ponadnarodowej (UE, NATO). Celem tej modyfikacji powinno być jednakowe interpretowanie incydentu morskiego jako zagrożenia dla środowiska morskiego lub aktu naruszającego bezpieczeństwo żeglugi czy instalacji morskich oraz wdrożenie jednolitych procedur w siłach morskich państw członkowskich przewidujących reakcje na incydent w sposób nienaruszający prawa i zwyczaju morskiego. Zwłaszcza, że zarówno jednostka prowadząca żeglugę, jak i instalacja morska zostaną poddane działaniom innym niż akt piractwa morskiego i szerszym niż akt terroru. W sferze prawnej zasadnicze znaczenie ma zarówno poszerzenie spektrum możliwości prowadzenia działań ochronnych wobec instalacji morskich i akwenów stanowiących istotny element systemu żeglugowego, jak i uregulowanie kwestii lokalizacji tych instalacji oraz uwzględnienie sytuacji, w której jednostka morska zostanie poddana działaniom innym niż akt piractwa lub zbrojnej napaści na morzu. Ze względu na długofalowy proces uzgadniania zmian prawnych w umowach międzynarodowych, działania te należy podzielić na kreowanie zapisów zaradczych oraz docelową modyfikację prawa morza. Modyfikacje o charakterze zaradczym odnosić się powinny do możliwości poszerzenia interpretacji zapisów konwencji SUA, UNCLOS i Solas oraz protokołów dotyczących bezprawnych czynów z ich poprawkami (Protocol of 2005..., 2005). Za najistotniejsze rozwiązania uznać należy:

1. Uznanie za powszechnie stosowaną tzw. fakultatywną interpretację art. 6 konwencji SUA zaproponowaną przez Augustina Blanco Bazána, czyli uznania za uprawnione działania państwa w odniesieniu do czynów kreuującym zagrożeniem utraty życia lub zdrowia jego obywatela (Blanco-Bazán, 2001);
2. Powszechne stosowanie wobec sprawców ataków na jednostki prowadzące żeglugę, zwłaszcza przeprowadzane z lądu, zapisów art. 192 Konwencji UNCLOS, zobowiązującego graczy morskich do zapobiegania szkodom w środowisku morskim. Uszkodzenie instalacji morskiej lub jednostki uprawiającej żeglugę powinno być traktowane automatycznie jako szkoda w środowisku morskim, kreuujące jego zanieczyszczenie lub zmieniające lokalny ekosystem. Zalecana forma reakcji zakładać powinna stosowanie „wszelkich środków koniecznych do zapobieżenia zanieczyszczenia środowiska morskiego samodzielnie lub w układzie ponadnarodowym” (Birnie, 2003, s. 92; Brunnée, 2008, s. 76), w tym użycia siły do uniemożliwienia uszkodzenia jednostki lub instalacji morskiej w celu przeciwdziałania takowemu zagrożeniu;
3. Stosowanie łącznie z art. 192 art. 194 konwencji UNCLOS w formule uznającej, że zapisana w pierwszym z nich definicja „staranności”

powinna obejmować – obok przedsięwzięć kontrolnych i likwidujących szkody – także działania prewencyjne, zakładające także przeciwdziałanie możliwości aktu sabotażu lub klasycznego ataku. Ze względu na możliwość wykorzystania tych zapisów przez graczy państwowych do nadmiernej kontroli systemu żeglugowego, zasadnym jest jednak, by potencjalny katalog środków, zwłaszcza prewencyjnych, był stworzony w wyniku ustaleń i negocjacji prowadzonych pod auspicjami IMO;

4. Łączne wykorzystanie zapisów art. 194 i 145 UNCLOS („szkodliwe następstwa działalności morskiej dla środowiska morskiego” i „inne niebezpieczeństwa dla środowiska morskiego”) w celu ograniczania działalności o cechach wojskowych prowadzonych przez jednostki badawcze. Także w tym przypadku potencjalny katalog środków, zwłaszcza prewencyjnych, powinien być stworzony w wyniku ustaleń i negocjacji prowadzonych pod auspicjami IMO;
5. Zarzucenie wytycznych IMO dotyczących pojęcia „zbrojna napaści na morzu” uznających, iż aktem tym są wyłącznie działania siłowe polegające na faktycznym wejściu na pokład jednostki lub instalacji morskiej z zamiarem dokonania kradzieży bądź innego przestępstwa. Pojęciem tym powinno się określać każdą siłową próbę zakłócenia zgodnej z prawem eksploatacji jednostki i instalacji morskiej.

Zasadniczymi zmianami w rozwiązaniach docelowych powinno być wprowadzenie zapisów uznających, iż działanie przestępcze może prowadzić także jednostka na służbie państwowej oraz poszerzenie zakresu jurysdykcji państwa wobec krajowych użytkowników morza (firm działających na rzecz państwa państwa). W opinii autora rozwiązaniem umożliwiającym osiągnięcie tych celów jest wprowadzenie pojęcia „akt bezprawnej ingerencji na morzu” do konwencji SUA na wzór zmian z 2005 roku. Jej proponowane brzmienie to uznanie za takowy akt wszelkich czynności umożliwiających podjęcie działań niezgodnych z prawem wobec jednostki uprawiającej żeglugę lub instalacji morskiej:

- będącej własnością państwa nadbrzeżnego;
- będącej pływającą pod banderą państwa nadbrzeżnego;
- będącej własnością państwa nadbrzeżnego lub z jego kapitałem;
- przewożącej towary będące własnością państwa nadbrzeżnego lub firm z jego kapitałem;
- na pokładach której znajdują się obywatele państwa nadbrzeżnego;
- pływającej pod zagraniczną banderą, ale z obywatelami państwa nadbrzeżnego na pokładzie.

Wprowadzenie tej regulacji powinno umożliwić zniwelowanie obecnych ograniczeń, zwłaszcza usankcjonowaną w konwencji SUA zasadę wykluczającą z grona jednostek podlegających jej zapisom okręty wojenne i jednostki na służbie państwowej

oraz umożliwiał ochronę, co nie zostało ujęte w protokole SUA PROT, podwodnych instalacji i systemów przesyłowych (szerzej: Kubiak, 2009a, 2009b).

Zaproponowane zmiany powinny pozwolić na stworzenie efektywnego systemu reagowania na współczesne incydenty morskie, ale podstawą do podjęcia działań ochronnych nadal powinny pozostać zapisy art. 105 Konwencji UNCLOS [„zajęcie pirackiego statku morskiego jest możliwe przez jednostkę pozostającą w służbie państwowej(...)”]. Uznając, że niezmiennym celem państw zainteresowanych utrzymaniem zarówno obowiązującego reżimu prawnego na akwenach morskich, jak i funkcjonalności systemu żegludowego, jest uzyskanie zdolności operacyjnej do natychmiastowej reakcji na incydenty morskie sił morskich, przyjąć należy, że system ten powinien składać się z podsystemów monitoringu uzupełnianego w sytuacjach kryzysogennych przez podsystem dozoru i asysty morskiej. Niezbędnym jest stworzenie systemu reagowania w czasie rzeczywistym na potencjalne zagrożenia w formule odstraszania lub działań prewencyjnych podejmowanych w stosunku do przeciwnika – przynajmniej formalnie – stosującego się do zapisów prawa morza dotyczącego istoty „swobody żeglugi” i prowadzenia działań kontrolo-inspekcyjnych lub zasady pokojowego wykorzystania sił zbrojnych w międzynarodowej przestrzeni powietrznej lub akwenach „morza pełnego”. Uwarunkowania te powodują, że proces szkolenia bojowego w siłach morskich powinien być oparty właśnie na wypracowanych interpretacjach wskazanych powyżej zapisów odnoszących się do zapewniania bezpieczeństwa na akwenach morskich. Społeczność międzynarodowa (państwa – sygnatariusze Konwencji UNCLOS czy IMO), ze względu na różnice celów polityk morskich, raczej nie będą w stanie stworzyć uniwersalnych interpelacji w przewidywalnym okresie. Dlatego też Sojusz Północnoatlantycki powinien przygotować takie interpretacje, które powinny pozwolić nie tylko na dokonanie inspekcji podejrzanej o wrogie zamiary jednostki morskiej, w tym jednostki na służbie państwowej niebędącej okrętem wojennym. Umożliwić powinny także podjęcie reakcji pozwalającej na skuteczne niwelowanie potencjalnego zagrożenia działaniami sabotażowo-dywersyjnymi. Pozwolić one powinny na wypracowanie procedur pozwalających na wykrycie jednostki (weryfikacji jednostki jako podejrzanej o działania niezgodne z prawem), jej śledzenia, skrytego podejścia do niej i zatrzymania oraz przeprowadzenie kontroli z uwzględnieniem możliwości zastosowania siły w celu przełamania oporu załogi i zasad współdziałania z siłami wsparcia, zwłaszcza statkami powietrznymi. Rozwiązania te powinny zakładać obowiązkowe opracowanie procedur Rules of Engagement (ROE) dla każdej sytuacji kryzysowej oraz ich stosowanie w przypadku, gdy gracz morski podejmuje niestandardowe działania siłowe lub gdy zachodzi potrzeba prowadzenia działań odstraszających bądź projekcji siły w sposób nieeskalujący sekwencji wydarzeń. Zasadnym jest także rozważenie, czy nie powinny one także zawierać procedury uzyskiwania zgody na prowadzenie operacji antyterrorystycznych i działań wobec aktu bezprawnej ingerencji na wodach znajdujących się pod jurysdykcją innego państwa członkowskiego NATO.

B/ Budowa systemu reagowania na incydenty

Uznanie, iż działania podejmowane wobec bałtyckiego systemu żeglugowego prowadzone będą pod pozorem działań inspekcyjno-kontrolnych na akwenach morza pełnego, wymaga uzyskania zdolności operacyjnej do natychmiastowej reakcji sił morskich państw NATO oraz prowadzenia monitoringu działań Floty Bałtyckiej w czasie rzeczywistym. W praktyce jego podstawą powinien być rozbudowany system dozorowy w najistotniejszych punktach bałtyckich tras żeglugowych, a jako rozwiązanie alternatywne – także mające cechy prezentacji siły – stosować należałoby rozwiązanie w postaci asysty morskiej, prowadzone przez jednostki klasy korweta lub fregata.

Drugim obszarem aktywności NATO na Morzu Bałtyckim powinno być stworzenie systemu ochrony instalacji morskich, zwłaszcza morskich farm wiatrowych. Koncentrować się on powinien na dwóch kwestiach, tj. obligatoryjnego wyposażenia tych instalacji w system ochrony biernej oraz stworzenie systemu patrolowego w obrębie ich ulokowania. Kontrolę akwenu powinny sprawować jednostki morskie posiadające potencjał pozwalający na wymuszenie rezygnacji z prowadzenia żeglugi w akwenach uznanych za poddane ochronie przez siły NATO. W odniesieniu do pierwszego z tych zadań wskazać należy na ograniczone walory ochronne istniejących rozwiązań. Są one skoncentrowane na reagowaniu na określone spectrum zdarzeń kryzysowych, zwłaszcza wypadku, katastrofy technicznej i pożaru. Jedyna procedura związana z potencjalnym aktem sabotażu odnosi się do tzw. nieuprawnionego wejścia na obiekt instalacji morskiej. Za pozytyw uznać należy, że narodowe systemy ochrony są oparte na zaleceniach Międzynarodowej Organizacji Morskiej. W praktyce zalecenia te są implementowane w różnorodny sposób przez tzw. towarzystwa klasyfikacyjne kontrolujące stan bezpieczeństwa instalacji morskiej i wdrażane głównie na etapie projektowania konstrukcji. Zasadnym jest zobligowanie inwestorów do obligatoryjnego montażu na tych instalacjach systemów monitoringu i rozpoznania obiektów powietrznych, nawodnych i podwodnych w postaci minimum hydroakustycznych systemów wykrywania, barier magnetycznych i sensorów optycznych. Zobligować także należy siły morskie państw członkowskich do włączenia tych systemów w narodowe systemy obserwacji w sposób zapewniający stały monitoring w czasie rzeczywistym. Powinien być on prowadzony przez centra operacyjne marynarek wojennych państw bałtyckich. Centra operacyjne powinny także dysponować siłami pozwalającymi na natychmiastową reakcję na symptomy zagrożenia instalacji morskich z wykorzystaniem środków obezwładniających i niszczących. Ich podstawą powinny być nawodne i powietrzne jednostki patrolowe z uzbrojeniem bojowym. W odniesieniu do zadania kontroli akwenów wokół instalacji morskich niezbędnym jest prowadzenie działań w sposób uniemożliwiający oskarżenie o „nękanie” lub „niebezpieczne manewrowanie”, co wymaga stosowania się do przepisów prawa morza i zwyczaju morskiego oraz umiejętności morskich.

C/ Modyfikacja systemu szkolenia bojowego sił morskich bałtyckich państw NATO

Zasadą funkcjonowania systemu ochrony bałtyckich instalacji morskich i żeglugi powinna być możliwość podjęcia kooperacji przez okręty państw członkowskich, co wymaga korelacji procesu szkolenia bojowego. Zasadność jej zastosowania wynika także z potrzeby podejmowania działań ochronnych wobec przeciwnika, który – przynajmniej formalnie – stosuje się do przepisów prawa morza dotyczących swobody żeglugi, prowadzenia działań kontrolno-inspekcyjnych oraz zasad pokojowego wykorzystania sił zbrojnych w międzynarodowej przestrzeni powietrznej i na akwenach morza otwartego. Założenie to oraz analiza potencjalnych form rosyjskich ataków, zarówno w sytuacji podprogowej, jak i kryzysu polityczno-militarnego, wymaga znacznej modyfikacji systemu szkolenia bojowego we flotach wojennych bałtyckich. Modyfikacji ulec powinny przede wszystkim moduły szkolenia bojowego w odniesieniu do obszarów: bezpieczeństwa żeglugi, w tym asystowania jednostkom handlowym i prowadzenia działań kontrolno-inspekcyjnych oraz z zakresu odbijania bezprawnie zajętych jednostek. Szczególną uwagę zwrócić należy na nabycie praktycznych umiejętności pozwalających na:

- nadzorowanie ruchu i asystowanie statków handlowych własnej i obcych bander;
- wspieranie i zabezpieczenie działalności grup inspekcyjnych, w tym zasad ewentualnego użycia uzbrojenia;
- stosowanie przyjętych zasad postępowania na pokładach kontrolowanych jednostek, a zwłaszcza sposobów przeprowadzania kontroli i znajomości dokumentacji statków handlowych;
- wymuszanie zmiany kursu i trasy rejsu jednostek uznanych za stanowiące potencjalne zagrożenie;
- wdrożenie procedur odbijania zajętych jednostek i lub instalacji morskich.

Dodatkowo w procesie szkolenia należy uwzględnić problematykę weryfikacji umiejętności podejmowania przez dowódców okrętów (zespołów okrętów) decyzji pod presją czasu oraz – w sytuacji braku pełnej informacji – o sytuacji taktycznej. Szczególną uwagę należy zwrócić na przygotowanie dowódców do praktycznego stosowania Rules of Engagement (ROE) oraz użycia siły w przypadku niestandardowych działań przeciwnika, a także do realizacji powszechnie akceptowanych działań odstraszających lub projekcji siły w sposób nieeskalujący sekwencji zdarzeń i uniemożliwiający przeciwnikowi wykorzystanie ich do oskarżeń o prowadzenie wrogich działań.

Proces szkolenia powinien mieć charakter stricte praktyczny. W jego ramach uwzględnić należy analizę różnorodnych epizodów taktycznych wymagających zastosowania zasady konieczności użycia siły oraz proporcjonalności i adekwatności wykorzystywanego potencjału militarnego. Proponowany przez ćwiczących sposób reakcji powinien być oparty na ich subiektywnej, dokonywanej w czasie rzeczywistym ocenie

intensywności działań strony przeciwnej oraz ich charakteru. Pozwoli to na nabycie umiejętności oceny sytuacji taktycznej i rozróżnienia, czy podejmowane przez przeciwnika działania to przygotowanie do ataku czy tylko stosowanie groźby oraz czy działania te można definiować jako niebezpieczne manewrowanie i nękanie (przeszkadzanie). Natomiast w odniesieniu do załóg okrętów celem powinno być ich przygotowanie do realizacji funkcji inspekcyjno-kontrolnej. Obejmować powinno ono zarówno samą procedurę inspekcji, jak i zapewnienie grupie właściwej osłony inspekcyjno-kontrolnej. Zakres prac mających na celu przygotowanie okrętu do pełnienia funkcji zabezpieczenia działań tej grupy powinien uwzględniać następujące elementy:

- szkolenia dowódców okrętów i ich zastępców w zakresie: podstaw prawnych działań inspekcyjno-kontrolnych, procedur nadzorowania (asystowania) statkom handlowym obcych bander, wspierania i zabezpieczania działalności grupy inspekcyjno-kontrolnej oraz zasad użycia uzbrojenia;
- szkolenia dowódców grup inspekcyjno-kontrolnych i ich zastępców w zakresie: podstaw prawnych działań kontrolno-abordażowych, zasad postępowania na pokładach kontrolowanych jednostek, znajomości dokumentacji statków handlowych i sposobów przeprowadzania kontroli;
- szkolenia dla pozostałych członków grup inspekcyjno-kontrolnych w zakresie zasad postępowania na pokładzie kontrolowanej jednostki i sposobów przeprowadzania kontroli¹⁶.

W kontekście niwelowania zagrożenia działaniami sabotażowo-dywersyjnymi zasadne jest wykorzystanie doświadczeń morskich służb granicznych z zakresu zwalczania systemu przemytu narkotyków. Celem szkolenia powinno być dążenie do wypracowania nawyków umożliwiających prowadzenie działań zbieżnych z procedurami stosowanymi w ramach blokady morskiej. Zaliczyć do nich należy:

- procedury wykrycia jednostki (weryfikacji jednostki jako podejrzanej o działania niezgodne z prawem),
- sposoby jej śledzenia,
- skryte podejście do niej i zatrzymanie,
- przeprowadzenie kontroli z uwzględnieniem możliwości zastosowania siły w celu przełamania oporu załogi i zasad współdziałania z siłami wsparcia, zwłaszcza statkami powietrznymi.

---

¹⁶ Propozycja takiego szkolenia na potrzeby SG WP została opracowana przez zespół w składzie K. Kubiak, P. Mickiewicz, M. Rosiak, A. Szulczewski. Jej jawne omówienie zaprezentowano w artykule Kubiak i in., 2002.

Podsumowanie

Dynamika zmian sytuacji międzynarodowej, jaka wyłoniła się po rosyjskiej agresji na Ukrainę, tworzy nową sytuację strategiczną. W konsekwencji system bezpieczeństwa państwa, zwłaszcza położonego na obszarze tzw. wschodniej flanki NATO, musi być przygotowany do szybkiej, adekwatnej w stosunku do skali zagrożenia oraz jego specyfiki formy reakcji. Koniecznością jest więc organizacja procesu kształcenia w sposób pozwalający na przygotowanie kadr wojskowych do reakcji na te zagrożenia oraz umożliwić ciągłe uzupełnianie wiedzy. Wojskowy system edukacyjny powinien kształcić kadry posiadające kompetencje pozwalające na dostosowywanie się do zmieniających się uwarunkowań działań militarnych, umożliwić aktualizację wiedzy na temat polityki bezpieczeństwa oraz sposobów prowadzenia operacji wojskowych w ramach kursów specjalistycznych oraz samokształcenia.

Przenosząc te założenia na system szkolenia załóg okrętów Marynarki Wojennej RP, wskazać należy, że powinien on uwzględniać zarówno specyfikę reżimu prawnego akwenów morskich, jak i rolę zadań wykonywanych przez siły morskie w czasie pokoju, które są ukierunkowane na ochronę ekonomicznych i politycznych interesów państwa oraz fakt prowadzenia samodzielnych działań na odległym od dowództwa akwenie. Te trzy determinanty powodują, że proces kształcenia musi składać się z indywidualnego wyszkolenia pozwalającego na wykonanie zadania, a także umiejętności wykonania konkretnego epizodu taktycznego oraz podjęcia samodzielnej decyzji wpływającej nie tylko na przebieg działań na szczeblu taktycznym, jak również operacyjnym. Taka wiedzę należy wpoić kandydatowi na oficera sił morskich państwa. W dalszym etapie jego rozwoju zawodowego (służby) powinna być ona poszerzana o problematykę praktycznego prowadzenia działań ochronnych i obronnych w oparciu o regulacje prawa morza oraz zdobycze taktyki działania sił okrętowych.

BIBLIOGRAFIA

- Agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Union of Soviet Socialist Republics on the prevention of incidents on and over the high seas. (1972). <https://2009-2017.state.gov/t/isn/4791.htm>
- Birnie, P. (2003). Impact on the Development of International Law on Cooperation. The UN Law of Sea Straddling Stocks and Biodiversity Convention. W: *The Stockholm Declaration and Law of the Marine Environment* (85–98). https://doi.org/10.1163/9789004481589_012
- Blanco-Bazán, A. (2001). *Legal aspects of piracy and armed robbery against shipping*. Notes for the oral presentation. Seminar Piracy and armed robbery against shipping. Brussels, 21 January 2001. https://transport.ec.europa.eu/document/download/c1af8464-6281-4b97-91ef-32f20cfcf470_en?filename=imo_presentation_blanco_legal_aspects.pdf&prefLang=sk

- Bredesen, M. G., Friis, K. (2020). Missiles, Vessels and Active Defence: What Potential Threat Do the Russian Armed Forces Represent? *The RUSI Journal*, 165(5–6), s. 68–78. <https://doi.org/10.1080/03071847.2020.1829991>
- Brunnée, J. (2009). The Stockholm Declaration And The Structure And Processes Of International Environmental Law. W: *The Future of Ocean Regime-Building* (39–62). Brill | Nijhoff. <https://doi.org/10.1163/ej.9789004172678.i-786.11>
- Clark, M. (2021). The Russian Military’s Lessons Learned In Syria. Institute for the Study of War. https://understandingwar.org/wp-content/uploads/2025/04/The20Russian20MilitaryE28099s20Lessons20Learned20in20Syria_0.pdf
- Czekinow, S. A., Bogdanow S. A. (2010). Asimetričnyje dejstviã po obespečeniju voennoj bezopasnosti Rossii [Чекинов С.Г., Богданов С.А. Асимметричные действия по обеспечению военной безопасности России]. *Военная мысль* [Военная мысль], 3, 13–22.
- Dekret Prezidenta Rossiyskoj Federacii ot 31 ijulã 2022 g., N 512 *Ob utverždenii Morskoj doktriny* [Указ Президента Российской Федерации от 31 июля 2022 г. N 512 *Об утверждении Морской доктрины* Российская Федерация]. <https://www.garant.ru/hotlaw/federal/1557499/11>.
- Friedman, J. R., Bladen, Ch., Rosen, S. (1970). *Alliance in International Politics*. Allyn and Bacon.
- Gierasimow, V. (2019). Vektory razvitija voennoj strategii [Векторы развития военной стратегии]. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/?attempt=1>
- International Convention on Standards of Training, Certification and Watch-keeping for Seafarers, 1978, as amended 1995 and 1997. (2021). International Maritime Organization.
- International Law Commission. (2001). *Draft articles on responsibility of states for internationally wrongful acts* (A/56/10). United Nations. https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf
- Karta Narodów Zjednoczonych. (1947). *Dziennik Ustaw*, nr 23, poz. 90.
- Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay 10 grudnia 1982 r. (2002). *Dziennik Ustaw*, nr 59, poz. 543.
- Krugłow, B. (2010). *Kakoy budet vooružennaya bor’ba v budushchem?* [Круглов В. Какой будет вооруженная борьба в будущем?]. http://old.nasledie.ru/voenpol/14_18/article.php?art=7
- Kubiak, K. (2009a). Piractwo czy terroryzm? *Stosunki Międzynarodowe*, 56–57, s. 3–13.
- Kubiak, K. (2009b). *Przemoc na oceanach. Współczesne piractwo i terroryzm morski*. Trio.
- Kubiak, K., Makowski, A., Mickiewicz, P. (2005). *Polska wobec zagrożenia terroryzmem morskim*. Trio.
- Kubiak, K., Mickiewicz, P., Rosiak, M., Szulczewski, A. (2002). Grupa inspekcyjno-kontrolna Marynarki Wojennej RP. Proponowany skład, wyposażenie i zasady szkolenia. *Przegląd Morski*, 5, s. 12–22.
- Kwaczkow, B. V. (2007). Specnaz Rossii. Russkaja panorama [Спецназ России. Русская панорама], s. 113–120.

- Massicot, D. (2019, 9 września). Anticipating A New Russian Military Doctrine In 2020: What It Might Contain And Why It Matters. War on the Rocks. <https://warontherocks.com/2019/09/anticipating-a-new-russian-military-doctrine-in-2020-what-it-might-contain-and-why-it-matters/>
- Mickiewicz, P. (2020) Conditions for the development of the Polish Navy during the period of maritime powers rivalry. *Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego*, XIV, s. 59–78. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0014.6103>
- Mickiewicz, P. (2022a). Świadczenie początku upadku imperium? Doktryna morska z 31.07.2022 r. jako strategia operacyjna Federacji Rosyjskiej po ukraińskim upokorzeniu, *Colloquium*, 47, s. 74–94. <http://doi.org/10.34813/23coll2022>
- Mickiewicz, P. (2022b) NATO w koncepcji politycznej Joe Bidena i jej ewolucja w obliczu rosyjskiej agresji na Ukrainie, *Przegląd Geopolityczny*, 41, s. 9-26.
- Mickiewicz, P. (2023). Russian special operations and the so-called Gerasimov doctrine. *Przegląd Geopolityczny*, 43, s. 12–28. <https://przeglad.org/wp-content/uploads/2023/03/XLIII-01-Mickiewicz.pdf>
- Mickiewicz, P., Kasprzycki D. (2021a). Expanding the external ring of Russian defense policy in practice: 2015–2020. *The Copernicus Journal of Political Studies*, 1, 55–79.
- Mickiewicz, P., Kasprzycki, D. (2021b). Od „konfliktu hybrydowego” do działań konwencjonalnych? Ewolucja koncepcji oddziaływania militarnego Rosji po 2018 roku. *Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, 25(13), s. 11–29. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.21.019.14296>
- Program szkolenia załóg okrętów bojowych. (2009). Dowództwo Marynarki Wojennej.
- Protocol of 2005 to the Protocol for the suppression of unlawful acts against the safety of fixed platforms located on the continental shelf. (2005).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010 r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej. (2010). *Dziennik Ustaw*, nr 88, poz. 542.
- Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. (2023). *Narodowy program ochrony infrastruktury krytycznej*. <https://www.gov.pl/web/rcb/narodowy-program-ochrony-infrastruktury-krytycznej>
- Symonides, J. (1984). Status prawny wysp naturalnych i sztucznych w nowym prawie morza. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, XLVI(4).
- Walt, S. M. (1994). *The Origins of Alliances*. Cornell University Press.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*.
- Worobiov, I.N., Kiselew, V.A (2008). Ewolucija principov voennogo iskusstva. *Voennaja mysl'* [Эволюция принципов военного искусства. *Военная мысль*], 8, s. 36.

Załącznik 1

Wybrane incydenty z udziałem rosyjskich statków powietrznych i okrętów wojennych na przełomie 2014 i 2015 roku

Data	Państwo	Rodzaj incydentu
12.04. 2014	USA	Pozorowany atak powietrzny na amerykańską fregatę na Morzu Czarnym na wodach międzynarodowych
28.04.2014	Łotwa Estonia	Manewrowanie samolotów myśliwskich w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż granic wód terytorialnych Łotwy i Estonii
06.2014	Dania	Pozorowany atak powietrzny na cele na wyspie Bornholm prowadzony w międzynarodowej przestrzeni powietrznej
10.06.2014	Szwecja	Niebezpieczne manewry samolotu myśliwskiego wokół samolotu rozpoznawczego sił powietrznych Królestwa Szwecji w międzynarodowej przestrzeni powietrznej na wschód od wyspy Gotlandia
12.06.2014	Łotwa	Manewrowanie samolotów myśliwskich w międzynarodowej przestrzeni powietrznej wzdłuż granic wód terytorialnych Łotwy
09.2014	Szwecja	Niebezpieczne manewry samolotu myśliwskiego wokół samolotu rozpoznawczego sił powietrznych Królestwa Szwecji w międzynarodowej przestrzeni powietrznej na wschód od wyspy Gotlandia
17.09.2014	Szwecja	Wejście w szwedzką przestrzeń powietrzną dwóch samolotów szturmowych SU-22 w rejonie Olandii
29.01.2015	Wielka	Przelot bombowców strategicznych Tu-95 w międzynarodowej
19.02.2015	Brytania	przestrzeni powietrznej wzdłuż wybrzeża Szkocji i Kornwalii
24.03. 2015		
11.09.2015		
13.05.2015	Estonia	Przelot w międzynarodowej przestrzeni powietrznej w strefie
24.07. 2015		działania misji NATO Baltic Air Policing samolotu zwiadowczego Il-20 i zespołu czterech myśliwców Su-34, czterech MigG – 31, dwóch transportowców An-36

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych prasowych

Załącznik 2

Podmorskie kable energetyczne na Bałtyku

Nazwa kabla	Połączone kraje	Moc [mv]	Napięcie (kv) voltage	Długość [km]
SwePol	Szwecja, Polska	600	450	239
Baltic Link	Szwecja, Niemcy	600	450	231
Skagerrak I	Dania, Norwegia	250	250	127
Skagerrak II	Dania, Norwegia	250	250	127
Skagerrak III	Dania, Norwegia	440	350	127
Skagerrak IV	Dania, Norwegia	700	500	137
Fennoskan 1	Szwecja, Finlandia	500	400	200
Fennoskan 2	Szwecja, Finlandia	800	500	200
EstLink 1	Estonia, Finlandia	350	150	74
EstLink 2	Estonia, Finlandia	650	450	145
Kontek	Niemcy, Dania	600	400	52
NordBalt HVDC	Szwecja, Litwa	700	400	400
Gotland I	Szwecja	30	150	98
Gotland II	Szwecja	130	150	92
Gotland III	Szwecja	130	150	92
Storebælt	Dania	600	400	32
Kontiskan 1	Dania, Szwecja	250	285	32
Kontiskan 2	Dania, Szwecja	300	285	21

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *HVDC Submarine Power Cables in the World*, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC97720/ld-na-27527-en-n.pdf>

Załącznik 3*Podmorskie kable światłowodowe na Bałtyku*

Nazwa kabla	Długość [km]	Punkty połączenia lądowego
Baltic Sea Submarine Cable	1042	Helsinki (Finlandia), Sztokholm (Szwecja), Tallin (Estonia)
NordBalt	400	Kłajpeda (Litwa) Nybro (Szwecja)
BCS East-West Interlink	218	Katthammarsvik (Szwecja), Svetoji (Litwa)
Germany-Denmark 3	bd	Gedser (Dania), Markgrafenheide (Niemcy)
BCS East	97,8	Liepawa (Litwa), Svetoji (Litwa)
BCS North - Phase 1	513	Hanko (Finlandia), Haradsholm (Finlandia), Helsinki (Finlandia), Mariehamn (Finlandia), Stavsnas (Szwecja)
Eastern Light	bd	Hanko (Finlandia), Helsinki (Finlandia), Kotka (Finlandia), Stockholm (Szwecja)
BCS North - Phase 2		Helsinki (Finlandia), Kotka (Finlandia), Logi (Rosja)
C-Lion1	1172	Hanko (Finlandia), Helsinki (Finlandia), Rostock (Niemcy)
Finland Estonia Connection (FEC)		Helsinki (Finlandia), Tallinn (Estonia)
Finland-Estonia 2 (EESF-2)	98	Helsinki (Finlandia), Tallinn (Estonia)
Finland-Estonia 3 (EESF-3)		Helsinki (Finlandia), Meremõisa (Estonia)
Botnia	93	Umeå (Szwecja), Vaasa (Finlandia),
Sweden-Finland Link (SFL)	142	Mariehamn (Finlandia), Väddö (Szwecja)
Sweden-Finland 4 (SFS-4)	254	Norrthalge (Szwecja), Turku (Finlandia)
Denmark-Poland 2	110	Gedebak Odde (Dania), Mielno (Polska)
Latvia-Sweden 1 (LV-SE 1)	304	Nynashamn (Szwecja), Ventspils (Łotwa)
Sweden-Latvia	391	Farosund (Szwecja), Stockholm (Szwecja), Ventspils (Łotwa)
Baltica	437	Gedser (Dania), Kołobrzeg (Polska), Pedersker (Dania), Ystad (Szwecja)
Elektra-GlobalConnect 1 (GC1)	44	Gedser (Dania), Rostock (Niemcy)
Germany-Denmark 2	60	Gedser (Dania), Ribnitz (Niemcy)
GlobalConnect-KPN	43	Gedser (Dania), Rostock (Niemcy)
Denmark-Sweden 15	5	Helsingborg (Szwecja), Helsingør (Dania)
Scandinavian Ring North	5	Helsingborg (Szwecja), Helsingør (Dania)
Denmark-Sweden 18	5	Helsingborg (Szwecja), Helsingør (Dania)
GlobalConnect 3 (GC3)	19	Korsør (Dania), Nybor (Dania)
Kattegat 2	75	Lyngsa (Dania), Osterby (Dania), Skalvik (Szwecja), Vestero (Dania)
Kattegat 1	180	Kungsbacka (Szwecja), Saebby (Dania)
GlobalConnect 2 (GC2)	95	Kungsbacka (Szwecja), Saebby (Dania)
BCS North - Phase 1	513	Hanko (Finlandia), Haradsholm (Finlandia), Helsinki (Finlandia), Mariehamn (Finlandia), Stavsnas (Szwecja)
Sweden-Estonia (EE-S 1)	240	Kärdla, Estonia, Stavsnas (Szwecja), Tallinn (Estonia)
Rønne-Rødvig	153	Rødvig (Dania), Rønne, (Dania)
Germany-Denmark 3	bd	Gedser (Dania), Markgrafenheide (Niemcy)
Fehmarn Bält	20	Puttgarden (Niemcy), Rodbyhavn (Dania)
Denmark-Sweden 16	15	Mosedede (Dania), Velling (Szwecja)
IP-Only Denmark-Sweden	bd	Brøndby (Dania), Klagshamn (Szwecja)
Scandinavian Ring South	21	Bunkeflostand (Szwecja), Dragør (Dania)
Danica North	25	Barsebäck (Szwecja), Tuborg (Dania)
Denmark-Sweden 17	11	Alsgarde (Dania), Kristinelund (Szwecja)
Energinet Lyngsa-Laeso	bd	Laeso (Dania), Lyngsa (Dania)
Energinet Laeso-Varberg	bd	Laeso (Dania), Varberg (Szwecja)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.submarinecablemap.com/#/>